

HET KASTEEL VAN RUM(P)ST

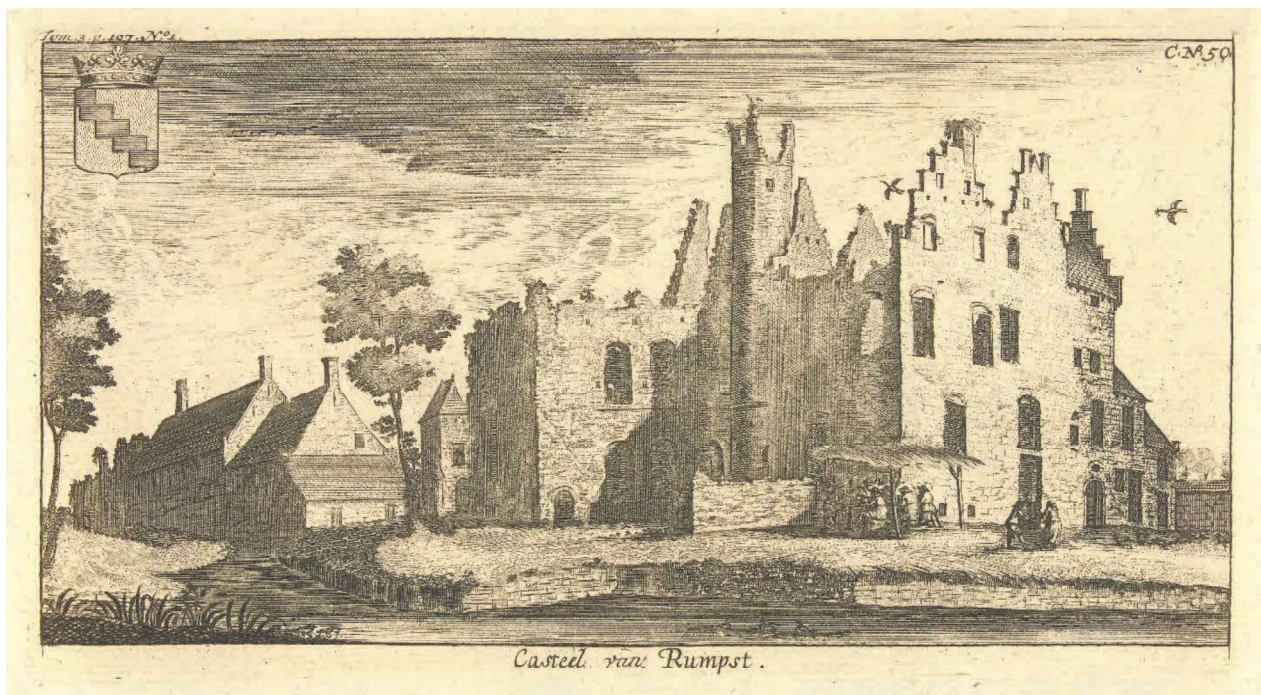
De 'toevallige' ontdekking van de funderingen van het voormalige kasteel van Rumst in het voorjaar van 2019 was de ultieme bevestiging van de ligging van dat kasteel, dat alleen uit literatuur en archieven bekend was, dat op enkele kaarten vermeld staat en dat één afbeelding kende, waarbij getwijfeld werd of die wel waarheidsgetrouw is.

Historische context

De strategische ligging van de Rupel gaf de Noormannen de gelegenheid om ver in het binnenland door te dringen voor hun strooptochten. Zo werd er op het einde van de 9de eeuw al een eerste versterkingstoren gebouwd, die mettertijd werd uitgebreid tot een bredere versterking.

In de naweeën van het Karolingische rijk wonnen de telgen van de Berthout-familie meer en meer macht. In 1180, bij zijn dood, wordt Wouter Berthout vermeld als 'heer van Rumst' en een jaar later vestigt zijn broer en opvolger Geeraerd zich op het kasteel van Rumst.

In de middeleeuwen wordt het gebouw beschreven als een slot gedeeltelijk met waters omringd, die via een 'kil', een vaargeul, verbonden was met de Nete. Het kasteel was dus, zeker bij hoog water, bereikbaar per boot.

In een later document wordt het kasteel omschreven als een bouwwerk dat sterk lijkt op wat nu nog gekend is als 'Ter Elst' in Duffel. De periode 13de eeuw – 15de eeuw wordt beschouwd als de meest luisterrijke voor het kasteel. Vanaf 1290 wordt de heerlijkheid Rumst immers autonoom, los van de heren van Grimbergen, waaronder het eerder ressorteerde. De opeenvolgende 'heren' en 'vrouwen' van Rumst, die meestal door erfopvolging in het bezit kwamen van de heerlijkheid, behoorden mettertijd tot de hoge adel. In de 15de eeuw was de familie 'de Bourbon', een zijtak van het Franse koningshuis, in het bezit van Rumst. Ze hadden nog veel andere bezittingen in het toenmalige Frankrijk en daarbuiten, waardoor ze niet vaak, misschien wel nooit in Rumst hebben geresideerd.

Geldproblemen verplichtten Maria van Luxemburg, weduwe de Bourbon, tot verkoop. Hendrik III van Nassau kocht de heerlijkheid in 1533 en werd eigenaar van het kasteel. Zijn zoon René (of Renier), meer gekend onder de naam 'van Chalon', volgde hem op in 1538. Na zijn dood in 1544 werd hij opgevolgd door zijn neef Willem de Zwijger, van Oranje-Nassau, behorend tot de entourage van Keizer Karel. In 1559, kort na de dood van Keizer Karel V, verkocht Willem de heerlijkheid aan de Antwerpse koopman, Melchior Schetz, ook weer om financiële redenen. Dat is in de periode dat het zeekanaal Rupel-Brussel, van Willebroek naar onze hoofdstad, werd geopend. In 1585 was landvoogd Alexander van Parma hier om het kasteel van Eekhoven, Battenbroek en het Tongskan in te nemen. Het kasteel van Rumst wordt niet vermeld.

Inmiddels was ook de macht en het aanzien van de heerlijkheid en stad Mechelen toegenomen. In 1559 werd het aartsbisdom opgericht en waren ook de hoogste regeringsorganen daar gevestigd.

Ook de kleinzoon van Melchior Schetz had geldproblemen. De heerlijkheid Rumst werd verkocht aan Christoffel Gretsil, graaf van Oostfriesland; dat ligt voorbij Groningen deels in Nederland, deels in Noord-Duitsland. Hij was ook voor de Spanjaarden gouverneur van Luxemburg. Hij verbleef niet in Rumst, want hij en zijn echtgenote werden begraven in Spontin (provincie Namen).

Door vererving kwam de heerlijkheid in de handen van de familie 'de la Baume', afkomstig uit Dôle in Bourgondië, in de buurt van Dijon, waar ook de focus van hun activiteiten lag. Er was weinig belangstelling voor Rumst, want de heerlijkheid werd in stukken verkocht. In 1661 werd Heindonk verkocht en datzelfde jaar kreeg Willebroek, met Tisselt en Ruisbroek, een nieuwe eigenaar. Twee jaar later, in 1663, werd ook Boom een afzonderlijke heerlijkheid. Het restant, Rumst met Terhagen en Vosberg-Lazernij, verviel bij zijn dood aan zijn verre familie 'de Ligne', waarvan de afstammelingen nu nog in het kasteel Beloeil in Henegouwen wonen. Ze waren in dienst van de Oostenrijkse machthebbers en waren ofwel militair actief, ergens in Europa, of administratief, in de toenmalige hoofdstad van de Nederlanden, Brussel.

Het kasteel werd door de afwezigheid van de 'heren van Rumst' beheerd door een kastelein of een rentmeester. In het aantal gevallen was hij ook 'drossaard', die het beheer van de hele heerlijkheid in handen had. Hij was bevoegd voor fiscaliteit en rechtspraak. In zijn bestuur werd hij geassisteerd door schepenen, vandaar de benaming schepenbank. De administratie berustte bij een secretaris, de ordehandhaving gebeurde door een meier. De namen van deze drossaards, secretarissen en meiers zijn bekend. Ook de functie van notarissen was vertrouwd. En in die tijden behoorde ook de pastoor tot de notabelen.

De heerlijkheid Rumst – waarvan wijlen E.H. Swenden beweerde, dat ze belangrijk genoeg was om tot graafschap te worden verheven – omvatte Rumst, met Terhagen en Vosberg-Lazernij, en Boom, aan deze zijde van de Rupel, maar dus ook Heindonk, Willebroek, met Tisselt, en Ruisbroek aan de andere zijde. Maar omdat de heer van Rumst al omwille van andere domeinen, de titel van 'graaf' droeg, is voor de heerlijkheid van Rumst nooit de titel van graafschap aan de orde geweest.